

OBJOKANE BLAZINE

Danilo Lokar

Barbara je stopila na prag in se zagledala po travniku. Travnik se je bleščal v jutranji majniški rosi in včasih so žarki segli v oko, da je zabolelo. V travniku je bilo vtkanega polno pisanega cvetja, vendar cvetje ni bilo vidno zaradi premočne rose in pobliskavanja in sonca.

Sonce se je vzdigovalo dosti hitro nad skalnim hribom, ki je stal pod cesto na drugi strani. Tam je bil rob gorske planote ves nazobčan in v škrbinah, preden je plan padla strmo v dolino. Tam je bilo za Gorjane po njihovem občutju kakor na koncu njihovega sveta.

Ko je Barbara tako stala na pragu, jo je obšla nepoznana sladkost. Vsa mračna žalost zadnjih časov se je kakor potuhnila, Barbara je glasno zavzdihnila, in glej, svetla podoba se je počasi vzpenjala iz dna.

Bila je še mlada, čisto mlada, otrok, bilo ji je enajst let. Hodila je še v šolo in bila po malem zaljubljena v učitelja. Tega ni razločno vedela, a včasih je prihajalo nad njo in ji govorilo:

»Glej, kako lepo ima moški privihane brke, glej, kako moški tečno govori, polna usta ima sladkobe, glej, kako moški stopa po razredu, kakor smreka v gozdu je njegovo telo.«

Tako ji je govorilo, in ko se je na ta bežna prišepetavanja spomnila, se je nasmehnila — smeh ji je potem za dalj časa raztegnil lička — in vedela je, da je v svojega učitelja kdaj pa kdaj tudi zaljubljena.

Pa bilo je nekaj drugega. Urbanče ji je spet pisal. Urbanče je bil učenec, prav kakor je bila ona učenka, in sedel je v razredu na drugi strani, kakor je bil pač razred razdeljen, polovica za dečke, polovica za deklice.

Urbanče je pogledal včasih sem k nji, včasih jo je kakor ukral s pogledom in ona je vedela, čutila je, da jo je ukral, in ko je obrnil pogled spet v zvezek pred sabo, je hitel pisati. Malce bolj je sklonil glavo kakor prej in se delal, kakor da se njega ne tiče. Ona pa je takrat vedela: »Zdaj me ima v pesti. Zdaj sem čisto njegova.«

Listič je šel iz roke v roko, od učenca do učenca pod klopmi in prišel do —. Ne, Urbanče ga ni prijel, hlastnil po njem kakor po na-

vadi, ker je druga roka kakor usekala po njem. Bila je učiteljeva roka. Učitelj je stal popolnoma zadaj, ves razred ga je čutil samo na hrbtu, živo ga je čutil, skoro pekoče, in učitelj je koj pri prvem paru opazil, da listič potuje. Poznal je to navado in je velikokrat tudi ni motil, dal je učencem po mili volji. Včasih pa je učitelja prijelo, da bi se poigral, in takrat se je učitelj tudi resnično pozanimal.

Učitelj je listič, ki ga je zdaj kar zaplenil, vtaknil v žep. Veliko kasneje, ko je šolska ura že dolgo tekla in so na to pozabili, takrat ga je previdno vzel iz žepa in, od strani gledoč, kakor mimogrede prebral.

Bral je.

»Sem te videl, ko si šla z drugim. Ampak tisti drugi ni zate, glavo mu bom razbil, ko mi pride v kremplje. Bod moja, bod moja, take lepe otroke ti bom naredil, če boš moja, sama boš videla —«

Učitelj se je zamislil. Že nad dvajset let je živel na Gori in zmerom se je ponavljala ista reč. Čemur je hotel priti za hrbet, to se mu je sedaj tudi kazalo v jasni luči in zdelo se mu je, da bi stvar lahko prijel z rokami.

»Kje neki!« je vzkliknil in pomislil glasno: »Te stvari z rokami ne primeš!«

Tudi zadnjič, ko so bili na šolskem izletu, je bilo pravzaprav isto.

Določil je tri dečke, da gredo po mleko za zajtrk za naslednji dan. Eden pa ni hotel ubogati, ni hotel do kmetije pol ure daleč. Bilo je pred nočjo. Učitelj je moral zakričati, moral je udariti s podkovano palico ob tla, da je dečka premaknil z mesta. Takrat se je oglasil iz sobe, kjer so spala dekleta, otožen glas deklice, poln onemoglega hrepenenja, a deklica je bila skrita za vrati.

»Pridi kmalu! Težko te bom čakala!«

Razumel je, da so bile med otroci, med samo nekaterimi otroci, vezi, ki jih ni bilo mogoče spregledati, ni jih bilo mogoče preslišati, ker so mu bile te vezi znane iz lastnega življenja, znane iz življenja drugih ljudi.

»Tako zgodaj?« je včasih pomislil učitelj. Ali takoj nato si je rekel: »Vsaka stvar mora nekje začeti. Saj tudi zanesljivo na drugem mestu konča. Začela pa se je morda še pred rojstvom. Ali pa bo s smrtjo končala?«

Da, vedel je to. Vendar se mu je zdel potek življenja boleč in zato je otroke, prebujajoče se otroke, popje, obžaloval. Že je segla železna pest po tebi, je mislil, gledal na otroka in si odgovarjal: Kdaj te izpusti? V rakvi? Prej? Kasneje?

Pa druge poti ni bilo. Nekje je bil začetek, nekje je bil konec, vmes je bilo življenje in to, kar je bilo vmes, življenje, je bilo treba živeti, preživeti, doživeti. Bil je ukaz, bila je usojenost, neizbežnost.

In glej, tu je bilo ono čudo. Učitelj se je v tem pomladnem jutru razločno zavedal tega čuda, da je človek, ki ga je imel v mislih in pred sabo, izgoreval to življenje v čistem ognju, v tihi vdanosti in tej vdanosti je bilo prav ljubezen ime. Ves ta narod, če je le kaj zbujen, je tak.

Učitelj se je zamislil v obličja in glave otrok, ki so bili pred njim, in je vedel, da je tako. Večina so bili medlo kostanjevih las, manj jih je bilo popolnoma svetlih, kakor predivo so bili nekateri, a čisto malo je bilo črnkastih otrok.

Ta dokaj prevladujoča enotnost obličij — lica so bila odprta, rjave oči odprte, željno razklenjene — ga je utrjevala v veri, da tudi duša, notranje jedro otrok ne more biti drugačno.

Učitelj se je na odru sklonil predse, se zamislil in dal učencu, da je bral naprej. Skozi odprto okno je dahnil iz gozdov hladen jutranji zrak in kukavica, ki je nekaj časa mirovala, je spet povzela svojo pesem. Preletela se je iz zelenečega bukovja na drugi kraj in povezala konec z začetkom pesmi, kakor da vleče svetlo nit za sabo.

Učitelj je zdaj vedel, da je tako. Račun je bil sklenjen. Ljubezen jih veže, drami in naganja. Ta je zadosti trdna, da v delu ne omagajo, da lahko trpeči nosijo velika bremena, da lahko zmerom znova upajo, ko umirajo in se znova rode. In zgodaj, še zastrta, se ta ljubezen drami, in kasno, že malone pozabljena, usiha.

Barbara se je spomnila tistega pomladnega jutra v maju, ko je kukavica kukala, ko je bilo okno v šoli široko odprto in je dihal hladen zrak iz gozda v razred, a je učitelj zamišljeno sedel na odru, s sklonjeno glavo gledal v tla in mahal z lističem v roki, ki ga je bil zaplenil. Strašno je tuhtal.

Barbara je skušala uganiti učiteljevo zamišljenost in se pri tem ozrla naskrivoma na Urbančeta. Bilo ji je, kakor da je v gozdu zašla in se že mrači. Stisnilo ji je srce, pa prav na dečku je našla nekakšno hipno pomoč in olajšavo.

»Kaj si storil, Urbanče?!« ga je vprašala z očmi, ko se je ozrla čez klopi.

Ugibala je še naprej učiteljeve misli, in kakor ni mogla nič razločnega razbrati, je vendar vedela, da je pot, po kateri njene misli gredo, prava, kri in čustva sta ji govorila — prava, prava!

Močno je zardela in tudi sama sklonila glavo. Vedela je, da hodi v temi po gozdu, zašla je, blodi, pa ne more na pravo pot, ker se že mrači. In blodi kar naprej in srce ji stiska in roko si drži na srcu, da

ne bi tako nabijalo. A srh, ki ji gre po hrbtu, ker prihaja v gozdu mrak in je zašla, jo je gnal kar naprej in tudi govorilo ji je:

»Kar naprej in naprej!«

Nazadnje pa, ko je blodila že prav dolgo, se je kakor osvestila in spoznala, da je za tem srhom po hrbtu in grozljivo temo naokoli po gozdu skrit svetel dan, prijetna topla luč, ki je razlita še vse širje in širje kakor noč in gozd in groza. Luči je na svetu več, je pomislila, kakor teme, zato je pa tudi čisto nepotrebno, da se bojiš. Kaj bi se neki bala, ko je pa luči več, je preudarjala in stopala že precej pogumno naprej. In s to zavestjo je korakala, in glej, nazadnje je res prišla. Prišla je namreč do roba gozdov, pa tudi hribovje je tu kakor odsekano padalo v dolino in velika luč ji je prišla naproti, jo vso zalila, nazadnje pa tudi resnično vzela vase in popila, kakor popije pač luč roso in meglo in mrč.

Tako se je zgodilo Barbari, ko je bila še na pol otrok in je kukavica kukala v tistem majskem jutru skozi odprto okno v šoli, ko je bil učitelj hudo zamišljen in je dolgo tuhtal, njej pa se je razlezlo srce do kraja nemara prav zaradi tega, ker je učitelj hudo premišljeval.

Ozrla se je in po veži ji je prihajala naproti deklica, njena starejša hči Elizabeta. Dekletce je bilo v sami srajčki, srajčka pa je bila dokaj dolga in tudi po licu, kar čez ves obraz so ji padali razpleteni dolgi lasje. Deklica je bila hudo bolna in Barbari se je včasih zdelo čudno, da otrok še živi. Otroka so popadali sunkoviti krči, in ko jo je prav močno prijelo, se je tresla cela hiša. Šklepetala so sobna vrata in vrata pri omarah, šklepetali so stoli in mize in tudi posteljnjak je šklepetal, bilo je kakor na morju, ko mečejo valovi, ki so visoki kakor hiša, ladjo in ladja pleše kakor orehova lupina in vsi predmeti v ladji plešejo, stoli, mize, kozarci na mizah in ljudje.

Barbara je poznala ta ples in se mu je skušala privaditi.

Ko je videla, da otrok vleče roke k sebi in stiska pesti, ko je videla, da vleče tudi noge k sebi in jih krči v kolenih, tedaj se je ozrla, kakor da nekdo prihaja in rekla:

»Zdaj bo!«

Elizabeta jo je pogledala boječe, a se ni imela več v oblasti. Roke so začele trepetati in plesati, in ker sta trepetanje in ples naraščala, sta mati in hči vedeli, da prihaja veliki nemir.

Zrli sta si zaupljivo v oči, kakor da bi hoteli ali mogli s tem zadržati ali celo ureči veliko suvanje, pa sta tako neopazno prešli mimo prihajajočega in se nekako iznenada znašli v velikem plesu.

Prve čase je mati držala otroka za roke in jo zmeraj znova pogrinjala. Sčasoma pa je spoznala, da je popolnoma vseeno, ali jo za roke drži ali ne, da je tudi vseeno, ali jo znova pregrinja, ko ji krči in sunki mečejo rjuhe in plahte raz telo. Spoznala je, da prehajajo sunki tudi nanjo, in se je začela teh nemirov bati.

Ne, za roke ni otroka več držala, pač pa jo je še zmeraj prestirala s ponjavami. Delala je dosti skrbno in si mislila, da mora pač tako biti. Otrok je ob krčih tudi silno gorel in ko ji je metalo na postelji tudi trupelce, je videla, da jo mora prekrivati.

Tudi je Barbara vedela, da jo bo sosed, ko bo prišel mimo, spet vprašal:

»Ste spet plesali, Barbka, plesali, po klancu je šklepetalo!«

V zadregi se bo nasmehnila, pogledala bo v stran in menila:

»Smo, pa bo že nekje končalo, še ta klanec nekje konča!«

Otrok pa bo takrat povsem miren, ležal bo v postelji in jo z zaupljivimi očmi gledal. Gledal jo bo in ji z očmi govoril: »Kajneda me boš spet pregrinjala, ko bo prišlo?!«

Mati ji bo tudi z očmi odgovorila:

»Bom!«

In tako bosta polni zaupanja gledali druga v drugo, čakali in vedeli, da bosta tudi resnično skupaj, ko bo naletelo.

To je bil njen prvi, najstarejši otrok, ostale tri mlajše deklice pa so bile zdrave in so rastle kakor srobot v meji.

Vse poletje je ležala mirna, razbeljena sončna luč nad gozdovi. Barbara jo je poznala in jo je imela prav rada. Zdelo se ji je, da je življenje pod to močno svetlobo na visoki planoti drugo in drugačno kakor pozimi. Človek je mogel zdaj senco in hlad iskati in ljubiti, nikakor pa se ni, kakor v dolgih zimah, sence in hlada bal.

In v tistem poletju je videla Barbara samo sebe, ni ji še bilo osemnajst let, kako stopa počasi, previdno po veliki beli cesti, ki pelje od gozdarske uprave do drevesnice. Poti je bilo za dober kilometer in Barbari je tekel pot po obličju, po rokah in hrbtu, na hipe se ji je zdelo, da je v kopeli. Vsa čavenska gozdna polica je bila od sonca razbeljena in komaj je majčkeno sunila s čevljem, se je vzdignil na cesti bel apnenčev prah, droban kakor moka.

Barbara je zadela na glavo čeber, poln vode, v roki pa je nosila škropilnico. Čeber je sedel na glavi še dosti dobro, na svitku je čutila, da sedi posoda na pravem mestu, da se je pri zasukavanju pravilno osredotočila. Zato pa je nosila glavo pokonci, a velika škropilnica v

roki jo je žulila in je ni mogla naravnati. Zdaj se je prevesila voda naprej, zdaj nazaj.

Sonce se je že nižalo, popoldan se je pomaknil že daleč. Od visokih, črnih hoj in smrek je padala mogočna senca na sredo ceste in Barbara je že ubirala korak na rob poti nad jarkom, kjer ni bila senca pretrgana. Godil ji je hlad, in ko je enakomerno korakala, je razbirala, kako je šlo pljuskanje vode v čebru na glavi enakomerno gor pa dol s korakom na cesti.

Vendar je morala globoko počeniti, ko je dospela. Bala se je, da ji voda pljuske čez rob, če se nagne prehitro. In tako je lezla k tlom počasi, in kakor da se z vodo sporazumeva, je tudi vodi v čebru pri-govarjala, da ne bi skočila čez rob.

In potem je vzdignila roke, zavihtela jih je, ker je vedela, da jo je voda to pot poslušala in ni skočila čez mero.

Voda je bila na visoki planoti dragocena. Hiše so imele spredaj v vodnjakih dežnico, kapnico, strešnico. Strešnica je bila majčkeno rumena od trhle slame na strehi, a prav na gozdni upravi je bila voda čista kakor na studencu in bilo je vode več. Žlebovi so bili napeljani daleč naokoli in tu so se napajali konji, ko so prihajali iz gozdov, in konji, ki so prihajali iz doline, preden so šli v gozdove. In konji so popili veliko vode, ker so bili gozdovi razhodni in dolge so bile tudi poti v dolino. In zato je bila voda dragocena.

Drevesnica je bila že v senci. Ležala je čisto ob cesti, takoj zadaj se je začel gozd, a bila je majhna, nič večja kot srednja njiva. Tu je bila že prastara gojitev iglavcev, ker se je pač mesto že v starini pokazalo prav primerno. A bili so poganjki dveh, treh starosti in vsi so se prav dobro obnašali.

Zalivala pa je Barbara počasi, premišljeno, skoraj tako, kakor da računa z vsako kapljo vode. Prilivala je vsaki mladiki posebej, ni šla počez, kakor je videla, da so delali včasih, in zdelo se ji je, da pozna raščo velikega števila mladja.

Mladje je bilo zasenčeno s suhimi pahljačami hoj, a bilo je preračunano tako, da varuje mladje pred popoldanskim soncem. Barbara je obšla s pazljivim pogledom leho za leho in obstala na zasenčujočih pahljačah. Videla je, da so v vrsti obrnjene enakomerno kakor vojaki, ko stoje v polovičnem obratu. In veselilo jo je, da stoje kakor vojaki in da stoje v vrsti enakomerno.

Ko je iztočila polovico vode, je začela računati. Zdelo se ji je, da bo polovica nasada zalita in potem bo prinesla še enkrat.

Barbara je čutila, da se je pomaknilo sonce do obzorja, dasi ga ni videla. A poznala je to po veliki luči do polovice neba in poznala, ko

je stala na vrhovih nad gozdovi. Senca tis in hoj je segala daleč čez cesto in prvi hlad, ki je prihajal iz gošče in teme, je prišel kakor opomin do nje.

A Barbara je vrgla glavo nazaj in se ozrla kvišku. Vsa nebeška plan je bila zalita z rožasto mehko lučjo, ki je prihajala od zahoda. Nad daljnimi gorami popolnoma na vzhodu pa je bilo nebo čisto, prozorno in sinje. Ščip je stal nad daljnimi skalnimi gmotami in tudi od tam je prihajal hlad. A tako ukovani med žarom zahoda in hladom vzhoda se ji je zdelo njeno bitje podaljšano in ni mogla razumeti, do kam sega.

A spomnila se je na nekaj drugega. Ko se je pri večernem zalivanju zamudila in tudi posedela, se je zgodilo, da so pričeli prihajati moški od dela v gozdovih. Takrat se je skrila v gošči zadaaj, včasih pa se ji ni dalo in je kar obsedela.

Moški, ki so prišli mimo, so rekli:

»Lepotica!«

In šli dalje. A zgodilo se je tudi, da je slišala za svojim hrbtom, ko je niso videli, da so rekli lepotica in vsakokrat ji je šlo kakor poliv z vročo vodo po hrbtu in vse po telesu. Tudi v obraz so jo klicali in ji rekli lepotica in včasih se ji je zdelo, da bi pred gozdnimi delavci pala na kolena in jih prosila:

»Nikar tako —«

Pa ni vedela zakaj. Le to je razumela, da je očitek velik, odlika zanjo prevelika in da ona tega sprejeti in nositi ne more. Bilo ji je, kakor da se je zasmilila sama sebi.

Pravilnost njenega obličja je bila res tolikšna, da se ti je misel ustavila, ko si se v to obličje zamislil. Vendar je prevladovala mila mehko rjavih oči in glasu, ki je bil prav tako mehak, dasi prav zvonek.

Toda zgodilo se je, da škropilnice in čebra na upravi ni bilo in da je bilo na gozdni upravi vse zaprto, velika vrata in postranska in vrata v drvarnico.

Takrat je bila kakor brez uma in je begala sem in tja. Pa to ni trajalo dolgo, zakaj zaneslo jo je, in ni vedela kako, proti drevesnici in začudo hitro je bila tam.

A tudi, ko je že bila tam, je bilo čudno. Glej, mala drevesca, vsa pritlikava, so bila zalita. Mar je to ponoči nekdo, ali kak čarodej —

Ko je tako stala na mestu in mislila, je pa planil nanjo iz gošče in jo objel in jo poljubljal vse od glave navzdol po telesu in od nog navzgor po telesu, do lic in spet nazaj, brez konca.

Prvi hip, ko se je tako ustrašila, je res mislila, da je divjačina planila nanjo — medved, volk, ka-li — potem pa ga je spoznala, bolje, uganila ga je po tej neobrzdani čudi, ki jo je poznala, o, poznala prav dobro, izmlada.

Potem ga je pa karala. Pa ni bilo veliko besedi, ne, besedi je bilo kar malo, a bila je zaskrbljena. Rekla je:

»Kje je škropilnica, Urbanče, kje?«

Vedel je, da ga bo to najprej vprašala. Vedel je to zato, ker je bila ženska in ker ženska ne more drugače misliti. In ker je to vedel, je cedilko skril, zakopal jo je v listje zadaj v gošči.

Pa ona je tudi njegove marnje uganila in je koj skočila v hosto. In ker je prav z nogo na cedilko zadela, da je zazvenela, jo je tudi hitro odkrila in se nato glasno smejala. In ko se je tako glasno smejala, da je v hosti odmevalo, je bil on srečen. Srečen pa je bil, ker je videl, da mu ljubezenske igre teko in uspevajo kar naprej, in to ga je mikalo in mamilo in želel si je, da bi ljubezenskim igram ne bilo konca nikjer in nikoli.

Zato mu je pa tudi bilo žal, da je škropilnico tako hitro našla in se ni igra vlekla, vlekla in obnavljala. Ker prav tega si je želel in na to je mislil.

In potem sta sedela na kraju hoste že v senci in zrla na drevesnico, na vse to radoživo, potoglavo mladovje in oprezovala, kdaj se oglasijo v daljavi glasovi in koraki delavcev, ki se bodo bližali iz Smrekove drage, od Kozje stene, od Paradane, od povesod.

Takrat se bosta nalahko zmuznila v hosto zadaj in bosta na varnem, ko bodo korakali mimo s krampi, cepini in žagami proti domu.

Drugič ga je pa ugledala iz daljave, ko je previdno korakal od gozdne uprave, kjer so imeli največji vodnjak na Gori, proti drevesnici. Na glavi je imel čeber in stopal kar moč previdno, da ne polije, a v roki veliko škropilnico, ki se je tako rada prevagnila in jo je prekladal iz desne v levo pa nazaj.

Stekla je za njim in ga na pol poti dohitela. Otela ga je škropilnice in pohitela. Hotela je biti vendarle pred njim, ta je lepa. A on se je koj nato usedel v senco in počakal. Dal ji je, da ga je morala sedaj ona čakati in — uganila ga je — prav tega se je veselil.

Urbanče! je pomislila in ustnice so se ji privihale v šobico, igre mu gredo po glavi, igral bi se.

Sama je šla po čeber do njega in z vodo zalila. On se je počasi pribal in se skril v hosti. Opazila je, da je vsako drugo pahljačo nagnil do tal in da ni vrsta več bila kakor prej. Sklonila se je in začela popravljati.

»Kdo je bil ta merjasec,« je menil, »ki je napravil škodo? Ponoči hodi naokoli.«

»Čez dan,« mu je odgovarjala med smehom, »in poznam ga, a čez dan hodi naokoli ta ščetinar.«

Ko so suhe vejice spet stale v vrsti in so bile tako majhne in paljčkam podobne, se mu je približala in sedla poleg njega. Glavo ji je položil v naročje in zaprl oči. Ona pa je zaslišala v daljavi pod Strgarinskim hribom šum in glasove in vedela — to so delavci, ki se vračajo pred nočjo.

Toda proti koncu poletja je Barbara opazila, da je ves gornji kot na zahodni strani drevesnice zahiran in zaskrbelo jo je, kaj bo z mladovjem. Zelena barva je zamedlela in rašča je bila kakor pridržana, ustavila se je.

Urbanče je navrtal prst tu pa tam in iskal, če bi mogel najti kakšno sled za krivcem. Ali so črvi, ali bramorji, glivice, nevidne škodljivke? Razgovarjala sta se vsak na svojo roko s starimi logarji na gozdni upravi.

In odpravila sta se v čavensko polico, visoko na severni strani. Dolgo sta iskala, da bi prišla do prave puhlice, rahle, črne, drobne prsti kakor moka. Že sta se vračala, ko sta obstala v mali kotanji. Tam se je spuščal, niže spodaj, dolg, precej raven žleb.

Urban je zajel rahlo črno prst v roko, v dlan, kakor da je čakala prav nanj. Premetaval jo je nekaj časa iz leve v desno in nazaj in rekel:

»Prava je, prav to sva iskala!«

Grebala sta, da sta prišla do apnenčeve trde podlage. Razumela sta, da je voda dolga desetletja nanašala trohneči les, listje in že prst in to nalagala v lepe sloje.

Ko sta bili vreči polni in sta jih zadela, ko sta se spustila po žlebu, jima je bilo prijetno. Samo ju je vleklo navzdol.

V drevesnici sta podkopala do pod korenik, do gramoza in usipala mlado črno prst iz vreče. A vreča ni držala dosti in morala sta se vračati v čavensko polico še in še. Pa Urbanče, kako se je vendar rad igral, je vrečo objel, se vlegel nad dolgim žlebom počez in se spustil, da ga je obračalo in obračalo, ko ga je vse hitreje nosilo navzdol proti drevesnici.

Čisto nazadnje, ko je šla velika preobnova prsti h kraju, sta našla škorpionovo gnezdo. Kar skočila sta, ko sta ugledala toliko sovražnega zaroda. Vendar nista bila do nohta gotova, ali je to pravi in edini krivec.

Urban je napravil majhen ogenj, in ko se je ulegla lepa žerjavica, je stresel gnezdo nanjo, da je glasno zacvrčalo.

Dokler ni legel prvi sneg v novembru, sta hodila gledat, ali se mladovje v gornjem kotu na zahodni strani popravlja, ali si bo opomoglo.

Barbara je jokala. Zdaj je bila že tretji teden daleč v gozdovih in zdaj jo je premagalo. Pa ni bila samo duša, morda izdana, poteptana duša, ne, bilo je telo, ki se je vzdignilo nadnjo, jo poteptalo in jo sedaj imelo popolnoma pod sabo.

Bilo je na kraju poletja tik pred nastopom jeseni in bilo je oblačno vreme. Bilo je soparno, južno vreme, oblaki so se valili od morja, kakor strašne, bežeče plahte so se včasih premikali nad vrhovi hoj in tis in nekaj dni so se valili kar nenehno in nazadnje so legli na telo z vso težo.

Barbara je poznala južno vreme na kraju poletja, v zgodnji jeseni, čisto mlada je še bila, ko ji je že prvič leglo na živce in ni tega pozabila nikoli. Ni bila samo pijanost, znemoglost, trudnost, ni bila samo težka glava ali pravi glavobol, ki jo je držal po več dni. Bilo je še vse huje, ker je bolelo pravzaprav vse telo in ker se je hotelo to razbolelo telo nekam seliti, pa kam?

In prav takrat, ko je vsakokrat ob jugovini spoznala, da si pomagati ne more in da je treba trpeti do kraja, se ji je telo odprlo v jok in v joku je našla olajšanje, včasih prav veliko olajšanje, tako da si je solz želela. Zdelo se ji je, da so se živci po poti razrahljali in popustili. Prosila je solze, da bi prišle in lile, kakor lije iz nizkih oblakov ob južnem vremenu noč in dan in se ne ustavi.

Toda sredi gozdov je bilo jugovo vreme drugačno kakor zunaj na čisti planoti, doma. Na planoti, doma si le nekaj razložil: pred tabo je majhen, siv prostor. V gozdovih tega ni bilo. V gozdovih je bil mrak, pol mrak zjutraj, opoldne in zvečer. Bilo je, kakor da je noč le malo popustila, pa spet legla brezkončna na drevje, na holme, ki so se pa tudi razprostirali v nedogled.

In zato je Barbara jokala, vdala se popolnoma izlivu v solzah in čakala, da ji odleže. In ko je popoldne, zvečer spet navalilo, si je zaželela solz. Toda mrak se ni umikal, bilo je mračno zjutraj, popoldne in zvečer, kakor da je prav noč malenkostno odprla težke veke. In potem je bila tu še druga bolečina, ona dušna, ki je pa prišla prav tako nevabljenja, neprošena, nepričakovana in — da, da, to, to! —

ki je nikakor ni mogla razumeti. In to, da te bolečine ni mogla razumeti, je bilo še huje kakor bolečina sama. Ker — ali je bila to

kazen za greh? Pa za kakšen greh? za čigav greh? Ne, tega ni mogla dojeti, ni mogla uganiti in to je bilo tisto najhujše. Brez pomena, brez namena, nič ne boš dosegel, odkupil ali poplačal s svojim trpljenjem, zgolj trpel boš in tvoje trpljenje, tvoja daritev je brez cene, brez vrednosti. Saj nima pomena.

Urban se je obrnil od nje, Urban se je ločil — pa kdaj, pa kako, pa kje? Vsega tega ne ve, ni opazila, ostalo ji je prikrito, a zgodilo se je morda že davno, da, skoro gotovo. In potem šele, ko je bila stvar zastarana, se je tudi ni sramoval več, je prišel z njo na dan, ker je bila to pač že stara resnica. In ona ni od kraja razumela, za kaj gre — kako pa naj to razume, če bi za primer, ko gre v cerkev ali k sosedu, spotoma zgubila roko v ramenu ali nos? Ne, roka ne odpade mimogrede, ne nos.

Pa ni bil Urban, vedela je. Ko je prvič slišala, je koj vedela. Velimira je, Veljka, njena sošolka, prijateljica, garjeva psica. Fanta ji je otela, ljubega, moža, očeta štirih otrok. Zmeraj je bila tako veljakarska, samosvoja, nasilna; ko si ni nobena upala plezati na hruško, Veljka je šla, vrgla šolsko torbo in jopič in ruto pod grm in je plezala, in ko je bila zgoraj, je pokazala vsem skupaj jezik: Na! Tudi zdaj je pokazala jezik.

Najprej se je Barbara smejala. Smejala se je odkritosrčno in dolgo in nikakršna senca ni legla na njeno čelo, na njeno lice. Nikakršne skrbi, nikakršne žalosti ni bilo v njenem srcu. Smejala se je od srca, ker ni poznala greha, ker ni vedela, kaj je greh, in šla mimo njega in ga ni videla. Pa tudi sreča jo je bila razvadila. In vedela je, da sreča človeka razvadi. In zato je sprejela te stvari o Urbanu, ki je delal že dolgo v gozdu, s smehom, kakor nekakšno norčijo.

Velimira je v baraki gozdnim delavcem kuhala in Barbara je precej pomislila, ali ni šla s takim namenom že od doma. Pa te misli so šele zdaj prihajale in so se ena k drugi nabirale kakor jagode na niti rožnega venca.

Kakšne oči ima zapeljivec? Kakšna lica ima zapeljivka? Kakšen je njen nasmeh? Kako vabi? Kako zapeljuje? Ali pokaže bele zobe? Ali se izprsi? Ali poje, prepeva, žvižga, ko vabi? Kakšna je pa moč zapeljivke? In kdo ji to moč daje?

*»Črn zamorc po sivem morju pride,
barke ostavi, praša lepe Vide —«*

Spominjala se je mogočne pesmi o zapeljivcu, kakor jo je brala, ko je hodila še v šolo, in kakor ji je zdaj prihajala v spomin.

In vsevdilj in vse noči je sedaj Barbara ugibala o zapeljivki, njenih pripomočkih in njeni moči. Ali ni res nobene sile, ki bi to moč zlomila?

Pa ne to, ne to, si je govorila Barbara. Kdo je bil prvi, ki si je poželed? Kdo je vrgel drugemu prvi pogled, ki bi ga ne bil smel vreči, ker je bil pregrešen? Kdo se je prvi nasmehnil s prestopniško mislijo, kdo prvi zahrepenel, zahotel? Kdo je bil prvi, ki je začel pleteničiti hudobne misli?

Vedela je, da je bila ona, prav Veljka, zato ker je bila takšna, rojena za zapeljivko, ona, ki ni privoščila drugim ljudem miru in sreče. Poznala jo je, poznala njeno zavist. Ali ji ni zvilo ustnice, ko je imela Barbara za Rešnje telo novo svilen ruto na glavi? Ali ni bil njen glas hripav, ker jo je sušilo v grlu, ko je vprašala:

»Kje si to bluzo kupila?«

Ali ji ni šel čez obraz črn oblak, ko je imela Barbara za veliko noč novo svetlosivo obleko?

»Presvetle barve je!« je rekla, pa to ni rekla Veljka, to je izgovorila njena zavist, nevoščljivost je govorila iz nje.

Kuzla prekleta, zdaj ji ni moža privoščila, moža ji je speljala, zapeljala. Otrokom je očeta vzela, rednika.

Barbara je vse to videla, ocenjevala, razumela pa tega ni, ker sama ni bila nevoščljiva, zavisti ni poznala.

Zato tudi ni do kraja ujela, kaj se je zgodilo. Najprej so ji povedali, večkrat so ponovili — Urban hodi z Velimiro in ona ga je pravzaprav pregovorila, da je prišel na tisto delovišče. Potem pa se ga je vse tesneje oklepala, čakala ga je, to so drugi videli, vedeli in ji sporočili. Ni hotela verjeti, ker ni mogla koj razumeti, za kaj gre. Minili so meseci, ko se je odločila za to pot in šla v gozd pogledat.

Zvečer, ko je v barako in kuhinjo prišla, je bilo vse gladko in prav in brez krivih besed. Toda drugo jutro sta oba izginila — zgodaj, morda sredi noči, tiho kakor tata, Urban in Veljka. Kam sta šla?

Ta tišina je Barbaro huje zadela, kakor bi jo bila beseda, krik in prepir, v katerem bi se bila kri razpenila. Ta tišina je delovala, kakor da se je vlezal strup v kri. Proti nji se ni znala ne mogla braniti, ker ni vedela, kje bi jo prijela.

Zato je skušala Barbara temu stanju pobegniti, a pobegniti sredi gozdov, v baraki za kuhanje delavcem, v tednih, ko je čakala, da se pobegla grešnika vrneti, ni bilo lahko.

Reševala jo je njena k luči, k soncu in življenju obrnjena narava.

Neke noči ni mogla spati, vse jo je tiščalo, spomin, sedanost in, in kar bo. Vstala je pred zoro in se napravila pred svitom na vrh, na hrib, na Poldanovec.

Hladna tišina v gozdu je bila pred jutrom tolikšna, da bi jo bil lahko rezal, bala se je je, ko je stopala po stezi vkreber in včasih zadela ob grm, ki se je rosa osipala z njega. Zdaj se je tišine, gozdnega zmeraj prisotnega strahu že naveličala in se ga ni več toliko bala kakor zamlada. Sam jo je nekoliko popil in posrkal in otopel je postala ravnodušna.

Na vrhu, na hribu je bilo malo svetleje. A bilo je hladno. Ledena struja zraka je šla mimo nje in jo stresla. Od kod je prišla? Kam je šla? Bilo je premikanje zrakov na robu noči. Vsenaokoli so še ležale megle, in glej, ko se je razgledala, je spoznala, da se megle neslišno pretakajo, razvažajo, a vztrajno kar naprej. To je bilo, je pomislila.

Vzhodna stran neba je bila še enakomerno siva kakor brezkončno platno, ki bi bilo speto čez polovico neba. Ali sivina se je pričela kakor tanjšati, redčiti, bilo je, kakor da se bo platno prenapelo in natrgalo. Skoro neopazno je urezala v prenatleglo sivo platno rdeča, temno krvava črta, opazila je, da ni črta ravna, temveč upognjena. Prav počasi se je črta širila in kmalu je stal velikanski rdeč krožnik sredi sive plahte. Spočetka je bil brez luči in sija, kakor da je mrtev in hladen. Toda temna rdečina se je počela nalahko svetlikati, postajala je oranžna, se širila, vzplavalala višje in pridobivala na svetlobi. Ko je prišel krožnik še višje, je tudi zasijal, izkopal se je iz svojega ležišča, sivih ponjav, izmotal se dokončno. Sedaj ni bila njegova svetloba več medla, rumena je postajala, zlata, krožnik pa je postajal manjši in nazadnje je popolnoma zasijal.

Razumela je, to je dan, to je luč, toplota, življenje. Obšlo jo je, to je ljubezen in kaj bi bila zemlja brez te vroče vdanosti, pa tudi sonce samo, komu bi sijalo? Bila je od misli in spoznanja kakor omamljena in ni mogla z mesta. Legla je na goličavi na vrhu, si podprla glavo z rokami navzkriž in povlekla kolena k sebi.

Dala je, da jo je sonce obsevalo, in dobro ji je bilo tako. Nikamor se ji ni mudilo, nikamor je ni klicalo, nikamor vabilo. Sonce je zlivalo vrhoma svojo ljubezen nanjo in prav tega ji je bilo treba.

On se ne povrne več, vedela je. A ne povrne se zato ne, ne, ker ne bi mogel, ne bi hotel, ne povrne se zato, ker ga je ona druga ukradla, odpeljala, ga urekla. Zavezala mu je oči in zdaj ne vidi, kakor slepec je, ki izteguje roke pred sabo, ki otipuje s palico tla, kamor naj bi stopil.

Poznala je njo, poznala je njega, oba je imela živa pred sabo, v iztegnjeni roki je držala tehtnico in ju tehtala. Natančno je razločila, kako gre ta škodela kvišku, a druga navzdol.

»Težka je, težka!« je vzdihnila Barbara, ko je ležala s podvitimi rokami na vrhu Poldanovca in jo je jutranja sončna luč zalivala zmeraj bolj toplo in polno. Mislila je še naprej o ljubezni in razločevala vse bolj čisto, da je to eno in isto — ljubezen in življenje. Ni enega brez drugega, ali bi si lahko zamislila lastno življenje brez ljubezni? Ne bi mogla. In zato jo je obšla čudna slutnja, da bo tudi poslej živel kakor doslej, toda koga bo ljubila? Svoje otroke, seveda. Njega? Ki je odšel od nje in ima oči zavezane in tiplje s palico pred sabo po tleh? Morda bo pa ljubila tudi svojo lastno ljubezen? Da, tudi to bo, saj ji je prav ona začudo pomagala. Nanjo se lahko zanese in pozna jo.

Gledala je z goljave predse. Megle so hitele nad gozdovi na vse strani, kakor da jim ni obstanka. In ni jim ga bilo. Topile so se pred očmi in hitele v zmagujoči sončni luči z mesta, le proč, le proč, tu ni obstanka. Velike lise temnega, s kvišku kipečimi vrhovi odpirajočega se gozda so se nabirale od vseh strani.

Barbara je strmela. Ali ni tam polno ljubezni, ko kipe in hočejo vrhovi hoj in tis kvišku, k soncu, v nebo? Gotovo, to je pot življenja.

In obšlo jo je grenko čustvo, ki obide čistega človeka, ko vidi, da je izdan, nepreklicno in nepopravljivo pogubljen.

»Zelo sva se ljubila!« jo je zdaj obšlo in vedela je, da je to spanje in ta zavest največje plačilo, ki ga more prejeti. Več ni mogla doseči, pa tudi nihče drug ne more v življenju doseči več in tudi drevje, mogočne hoje in tise in smreke ne morejo priti više.

»Zelo sva se ljubila!« ji je sedaj odmevalo v žilah in bila je hkrati ponosna in žalostna, da je tako. Bila je ponosna, da je izpolnila svojo nalogo, in bila je žalostna, da je poti konec. Toda ali ni prav vsake poti nekje konec? Tudi za hoje v gozdu velja to in za slehernega človeka.

Pa jo je spet zalil obup.

»In najini veliki prazniki, skupni prazniki najinih teles naj bodo pozabljeni?«

A spomnila se je, da vseeno ne bodo pozabljeni, spomnila se je na otroke in za hipec, a tudi le za hipec ji je odleglo.

Ko je sestopila, je gozd zašumel. Zaslišala je lahen nemir v zraku in nato je prišlo tisto lahko srebrno drsenje naenkrat od vseh strani. In vedela je, gozd šumi.

Srebrno šumenje je bilo spočetka lahko in enakomerno, a kmalu se je stopnjevalo, postajalo zaganjavo in šlo kakor v krogu naokoli. Pojemalo je in povzemalo in zazdelo se ji je, da buta kakor morje. Valovi se vzdigujejo, udarijo ob pesek in čeri, se razbijejo, drobe, prše in bela pena pada spet sama vase. Tudi med črnimi hojami in tisami, ki so bile vse obložene in so z njih viseli kakor plahte široki in debeli

lišaji, so butali valovi in kakor so butali zračni valovi, ki so padali od zgoraj na brezkončne gozdove, tako so ti srebrno drseli in se niso mogli pomiriti. Drseči šum je prihajal od vseh strani, a vstajal je in padal neprestano.

Barbara je bila kakor omamljena od šumečega dogajanja okoli sebe. Vedela je, da gozd živi, da živi prav tako, kakor živijo ljudje po samotnih kmetijah, ki so razsejane po planoti. Vedela je, da je življenje prarasti, grmovja in cvetlic drugačno, saj se bojuje, neprestano napenja, da pride do svetlobe, kakor življenje visokih hoi in smrek v sončni luči in pod oblaki. Vedela je tudi, da je duša bukve drugačna kakor duša hoje in tise in da jih prav ta duša žene, da se drevesa družijo ali žive samotno, da žive v šir ali v višino. Spominjala se je iz drevesnice. Drugače so pogledale v luč kali, ko so prebole zemljo, ene in druge, drugače so se širile, ko so bile zunaj, ene in druge.

Življenje pa je bilo vsem eno. Iz tal in iz luči so vlekli hrano in moč za raščo, cvele so, se plodile in umirale. Vse pa so se, prej kakor so pomrle, bojevale, bojevale za prostor na zemlji, prostor v zraku, za luč. Bojevale so se, kakor se ona bojuje, in čutila se je popolnoma blizu srebrnemu šumotanju naokoli. Vedela je, da je del vesoljnega gibanja, in bilo ji je že veliko laže.

Iztegnila je roki na obe strani, kakor da se hoče, da se mora dotakniti tega, kar jo obdaja, da se utrdi v zavesti vesoljne povezanosti. In dotaknila se je, oklenila vej silnih hoi na desno in na levo in tako obstala. Stala je tako med apnenčevimi skladi in hoi in se pomirila. Zdelo se ji je, da gre silen tok življenja, ki jo obdaja, skozi njo in ob tej misli se je čutila na varnem.

Kaj naj se ji pa zgodi? Iz kroga vendarle ne more pasti. In ta zavest, pričujočnost te brezdanje sile jo je mirila. Trpljenje? Da, tudi trpljenje je. Ponižanje? Tudi. Tudi sramotenje. Pa tudi luč. Pa tudi vesoljna povezanost. Pa tudi trdnost v tej povezavi.

Spustila je veji na desni, na levi, da sta se mogočno zazibali. Zibali sta se, kakor da ji pritrujeta, in ona je skočila izmed apnenčevih skladov lahka, pomirjena, kakor takrat, ko sta z Urbančetom polnila vreče s črno puhlico v čavenski rebri, da popravita, zamenjata sprijeno prst v drevesnici.

Ni še doživela, zdaj pa je tudi to prišlo do nje: kako se vsa hiša trese in odmeva po klancu škripanje omare in posteljnjaka, kakor je pripovedoval sosed, ko je šel mimo. Bližala se je čez mesec dni hiši in pomislila, da zdaj Betko drži po vseh udih krč in kako steguje Betka roko, da bi se je oprijela. Nje pa ni blizu.

Stopila je hitro. Kakor da je bila samo minuto iz hiše, je prišla deklica za roko. Toda sedaj jo je držala in mirila drugače kakor pred mesecem dni. Dekličina roka je bila potna. Potne srage je imel otrok tudi po čelu in zrl je v mater boječe, vprašujoče.

»Kje si bila tako dolgo?«

Mati je vprašanje čisto razločno razumela in je otroku z očmi tudi odgovarjala:

»Daleč, otrok moj, tako daleč, kakor ti tega ne moreš razumeti, pa čeprav je bilo samo v Trnovskem gozdu. Toda nisem šla zastoj. Tudi zaradi tebe sem šla in zaradi sebe, zaradi naju obeh. In glej, obema nama bo pomagalo, pa čeprav bova morali najti vso moč le v samih sebi. Da, prav vso moč. Zakaj nikjer drugje je ni kakor v naju. A našli jo bova, zase sem jo našla in tudi zate jo bom, to vem. Ker, glej, brez moči ne gre, brez moči ne vzdigneš, ne preneseš bremena. In tudi zate jo bom našla v sami sebi, to vem.«

Otroka je zibalo enakomerno, kakor da je lutka. Roke in noge so poskakovale enakomerno, in ker je Barbara zlo igro že poznala, je pogledala na uro.

»Kako dolgo?«

Vedela je približno, kako dolgo, in prav ko je pogledala na uro, je tudi opazila, da so sunki nekoliko slabejši, zategnjeni. Pričelo je pojemati.

»Vidiš,« je rekla sama sebi in strmo gledala v otroka, »moja misel je segla vate, tudi ona je pomagala. Kajti ona je na pohodu, vem, da prihaja in prav nanjo se zanesem.«

Potem je spet legla, da se umiri. A zbudila se je sredi noči in ko opazila, da je mokra. Lice je bilo mokro, blazina je bila mokra čezinčez. Oči so bile zasolzene. Ali je v snu jokala? Da, v snu se je solzila in zdaj so blazine mokre. Ali je pa to mogoče? Mogoče je tudi v snu jokati, če gre bolečina za tabo kakor stekel pes in te ne izpusti iz oči. Tako se plazi bolečina za človekom, tudi v snu ga ne izpusti in potem so blazine objokane.

Toda to niso bile tiste solze, kakor v onem večeru v baraki sredi gozda, ko je dihala strašna jugovina iz nizkih oblakov, ki so se jemali in podili od morja in se dotikali vrhov tis in smrek. Ni ji bilo obstanke, na živcih, na možganih je ležalo kakor svinčena plošča in bala se je. Bala se je polmraka ves dan, bala se je pritiska na živce in včasih ji je prišlo, da ne more dihati. Da, strašno je, ko leže mornik na gozdove in šumi v polmraku. Takrat ji je bilo, da bi umrla.

A kakor hitro je sever razgnal oblake, ki so bili polni strupa, je vedela.

»Kvišku, kvišku! Ven!«

In takrat se je vzdignila še pred tankim zorom na vrh, na Poldanovec in pričakala sončnega vzhoda. In videla je to veliko čudo, kako se je krvava brezdanja obla izmotavala iz gostih megel in raztrgala megle in se vzdignila kvišku. In takrat je vedela, da mora tudi ona razgnati oblake kakor sever, oblake nad gozdovi in raztrgati megle, da se izmota rdeče-žareča obla. Vedela je vse to, ker je videla na lastne oči in ker ji je prav razločno govorilo. A razločno ji je prišepetavalo tudi, ko je sestopila in je ves neizmerni gozd naokoli zašumel srebrno. Tudi on je govoril čisto in takrat je vedela, da je v njej sami vstala svetlogoreča obla in da je prav v njej raztrgala megle.

Zato so zdaj njene solze drugačne, kakor so bile tiste v baraki v gozdu. Tiste solze so bile iz premaganega telesa, iz živcev, ki je legel svinec nanje, te solze pa iz sna sredi noči, so iz bolečine, ko beži pred zapuščenostjo in ponižanjem, ko išče v sebi moči zase in za otroka, ki je bolan, so iztisnjene iz moči, ki samo sebe išče in samo sebe tudi najde, saj — tu je, tu živi, tu stoji resnično pokonci. In ko je zvedela po enem mesecu zatrdno, da se mož več ne povrne, da je šel na Hrvaško z ono drugo, zavistno, samogoltno psico Velimiro, je vedela, da mora stati pokonci zaradi sebe in zaradi bolne Betke. In — ali naj ne teko solze, ko pribira moči. Naj. Iz boja so in iz moči, ko ji živo še odmevajo v ušesih njene lastne besede, ki so jo tudi prebudile iz sna:

»Jaz pa vem, da ima samo mene rad, samo mene, samo mene! Tudi če je šel z drugo, tudi če ga je druga odpeljala.«

A sosed tega ne ve, ko gre zjutraj po klancu mimo in vidi razmočene blazine in ponjave na oknu na soncu, ko se sušijo. On pomisli samo, kako se je hišica tresla, ko je škripal posteljnjak in omara in je otroka metalo kakor pod elektriko. On ne ve, da so blazine vlažne od boja in moči, ki je v boju potrebna in se v boju razodeva. In nihče tega ne vidi in ne ve.